

Nr 58

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1); given Stockholms slott den 28 januari 1955.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

GUSTAF ADOLF

/ G. E. Sträng

Propositionens innehåll

Enligt gällande arbetarskyddslag får minderårig, d. v. s. den som ej fyllt 18 år, ej användas till arbete under jord i gruva. Arbetarskyddsstyrelsen äger dock, när särskilda skäl är därtill, medgiva dispens från detta förbud beträffande yngling, som fyllt 16 år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling.

I propositionen föreslås sådan ändring i lagen, att när dispens finnes påkallad av hänsyn till vederbörandes yrkesutbildning, dispensregeln skall avse yngling, som fyllt eller under kalenderåret fyller 15 år.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).**

Härigenom förordnas, att 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

25 §.

Till arbete — — — — — icke användas.

När särskilda skäl äro därtill, må arbetarskyddsstyrelsen beträffande yngling, som fyllt sexton år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling, medgiva undantag från vad i första stycket är stadgat.

När särskilda skäl äro därtill, må arbetarskyddsstyrelsen beträffande yngling, som fyllt sexton år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling, medgiva undantag från vad i första stycket är stadgat. *Undantag som här avses må även, under de särskilda villkor, som föreskrivas av styrelsen, medgivas beträffande yngling, som fyllt femton år eller under kalenderåret uppnår femton års ålder och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling, där så finnes påkallat av hänsyn till hans yrkesutbildning.*

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 januari
1955.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LANGE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, *fråga om viss ändring i arbetarskyddslagens bestämmelser angående minimiålder för utförande av arbete under jord i gruva* samt anför.

Gällande bestämmelser

Arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1; ändr nr 70/1950) innehåller i 4 kap. särskilda bestämmelser om minderårigas användande i arbete. Dessa bestämmelser avser dels den minimiålder en minderårig skall ha uppnått för att få användas i arbete, dels de minderårigas arbetstid och ledighet för nattvila och dels läkarkontroll av minderåriga arbetstagare.

Med minderårig förstås i arbetarskyddslagen den som ej fyllt aderton år (22 §).

Såsom huvudregel angående minimiåldern för minderårigs användande till arbete gäller (23 §) att minderårig ej får användas till arbete med mindre han fyllit eller under kalenderåret fyller fjorton år samt — där fråga ej är om arbete under ferietid — att han fullgjort sin skolplikt, dvs. inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller också ha erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan. Från denna huvudregel äger emellertid arbetarskyddsstyrelsen och i den utsträckning styrelsen bestämmer (jfr 72 §) även yrkesinspektör medge undantag i fråga om lätt arbete, som kan antagas ej inverka menligt på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling eller hans förmåga att tillgodogöra sig skolundervisningen.

För arbete, som kan antagas vara mera påfrestande för minderåriga, har i lagen fastställts högre minimiålder än som gäller enligt huvudregeln. Åldersgränsen är sålunda (24 §) ett år högre — den minderåriga skall ha fyllt eller under kalenderåret fylla femton år — för att minderårig skall få användas till hantverks- eller industriellt arbete, byggnadsarbete, arbete

i gruva, stenbrott eller grustag eller å annat dylikt arbetsställe, skogsavverknings- eller kolningsarbete eller arbete med transport av personer eller gods eller arbete i hotell-, restaurang- eller kaféerörelse. Den sålunda fastställda högre minimiåldern gäller dock ej i fråga om arbete, som består i utträttande av bud eller ärende eller lättare distributionsarbete, dvs. sådant arbete som i allmänhet benämnes springpojksarbete.

Från ifrågavarande högre minimiålder för industriellt och därmed likställt arbete äger arbetarskyddsstyrelsen, ej yrkesinspektör, medgiva dispens. Sådan kan ifrågakomma såvitt angår feriearbete som är att anse såsom synnerligen lätt, i vilket fall även generell dispens för vissa slag av arbeten kan beviljas. Individuell dispens får meddelas minderårig, som uppnått den allmänna minimiåldern för att få användas i arbete, dvs. om han fyllt eller under kalenderåret fyller fjorton år, såframt dispens är påkallad av hänsyn till den minderåriges yrkesutbildning eller det eljest kan anses vara till gagn för honom.

En ytterligare höjd minimiålder gäller för arbete under jord i gruva eller stenbrott eller å annan med gruva eller stenbrott jämförlig arbetsplats. Till sådant arbete får minderårig — alltså den som ej fyllt aderton år — överhuvud ej användas utan dispens (25 §). Sådan får beviljas av arbetarskyddsstyrelsen i fråga om yngling, som fyllt sexton år och vid läkarundersökning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling.

Det bör nämnas att reglerna i 23—25 §§ icke är tillämpliga på elever vid anstalter för yrkesutbildning (jfr 2 och 4 §§).

Angående förbud att använda minderåriga till vissa slag av arbete finnes vidare regler i 26 §. Detta lagrumms första stycke innehåller en allmän regel av innebörd att arbetsgivare skall särskilt tillse, att minderårigs användande till arbete icke medför fara för olycksfall eller för överanstängning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling. Bestämmelsen innehåller vidare, att den minderåriga icke får användas till arbete, som innebär våda i moraliskt hänseende.

Andra stycket av 26 § bemyndigar Kungl. Maj:t att utfärda speciella skyddsföreskrifter för minderårigs användande till vissa slag av arbete. Med stöd av detta bemyndigande äger Kungl. Maj:t antingen föreskriva särskilda villkor för minderårigs användande till visst arbete eller förordna att minderårig överhuvud taget ej får användas däri.

Föreskrifter av ifrågavarande art har meddelats i *kungörelsen den 6 maj 1949 (nr 209) om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten*. Dessa arbeten har upptagits i en vid kungörelsen fogad förteckning, som beträffande ett flertal av de däri upptagna arbetena innehåller föreskrifter om under vilka villkor arbete, som omnämnts i förteckningen, får utföras av minderårig. Såsom allmänt undantag gäller, att förbudet inte avser arbete, som elev utför vid anstalt för yrkesutbildning eller avdelning därav. Arbetarskyddsstyrelsen äger vidare medge dispens från förbudet om den

fara, som i regel är förbunden med det farliga arbetet, i visst fall på grund av att särskilt förhållande anses inte vara för handen.

Ur förteckningen må här återgivas följande:

Förteckning

Minderårig får ej användas till:	Förbudet gäller ej:
1. Utvinning, bearbetning eller blandning av kvartshaltigt material, där risk för stendammslunga (silikos) föreligger. — — —	—
9. Arbeta med borr-, mejsel- eller nitverktyg eller annat därmed jämförligt verktyg, där risk för skada genom stötverkan föreligger. — — —	—
15. Sysselsättning som förare eller skötare av mekaniskt driven hiss, kran, travers, linbana, hängbana, släp-skopa eller annan därmed jämförlig lyft- eller transportanordning. Sysselsättning som spelstyrare eller mottagare vid uppföring ur gruva eller stenbrott.	Manövrering av tryckknapphiss eller manövrering av annan hiss, såframt minderårig fyllt femton år och med intyg av hissbesiktningsman styrker sig vara fullt förtrogen med hissens manövrering. —
16. Förande av lokomotiv, truck, motorfordon eller motorredskap. Spärväxling eller vagnskoppling vid järnväg eller annan spårbana för motordrivna fordon.	Förande av truck, motorcykel, traktor eller annat motorredskap, såframt den minderåriga fyllt sexton år. —
18. Tillverkning, bearbetning eller annat handhavande av sprängämne, krut, sprängkraftigt tändmedel eller sprängladdad ammunition samt tillverkning eller bearbetning av metalllegering med hög magnesiumhalt, celluloid eller annat därmed från brand- och explosionsfarensynpunkt jämförligt ämne.	Beträffande minderårig, som fyllt sexton år, där yrkesinspektören medgivit, att den minderåriga användes till arbetet.

Förbud mot att använda minderårig till visst arbete är också meddelat genom *kungörelsen den 6 maj 1949 (nr 210) om förbud att använda arbetstagare till målningsarbete med blyfärg.*

För att möjliggöra en effektivare kontroll av de förhållanden, under vilka minderåriga användes till arbete, och av deras hälsotillstånd föreskrives

i 27 § att minderårig inte får användas till arbete utan att till arbetsgivaren avlämnats arbetsbok för den minderårige. Arbetsboken skall innehålla vissa uppgifter rörande den minderåriges utveckling, kön, ålder och skolförhållanden ävensom läkarintyg angående den minderårige.

Enligt 28 § skall minderårig genom arbetsgivarens försorg årligen undergå läkarbesiktning till uttrönande huruvida sysselsättning, vartill den minderårige användes, är till men för dennes hälsa eller kroppsutveckling.

Slutligen innehåller, såsom redan berörts, ifrågavarande avsnitt av arbetarskyddslagen särskilda bestämmelser om de minderårigas arbetstid och nattvila. Beträffande innehållet i dessa bestämmelser torde få hänvisas till 31—33 §§.

Framställning i ärendet

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 juli 1954 har Grängesbergskoncernens gruvförbund, Mellansvenska gruvförbundet och Svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp ävensom Svenska gruvindustriarbetareförbundet gemensamt hemställt om sådan ändring av 25 § arbetarskyddslagen, att arbetarskyddsstyrelsen medgives rätt att bevilja dispens för yngling att få arbeta under jord från det kalenderår, varunder han fyller 15 år. Enligt vad i skrivelsen framhålles utgör den i paragrafen fastställda 16-årsgränsen ett allvarligt hinder för en rationell yrkesutbildning av gruvarbetare. I övrigt hänvisas i skrivelsen till en av bergsingenjören B.-K. Lundin vid LKAB i Kiruna för Grängesbergskoncernens yrkesutbildningskommitté i ärendet upprättad promemoria.

I denna promemoria uttalas, att den förut berörda kungörelsen den 6 maj 1949 (nr 209) om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten medgiver betydligt större dispensmöjligheter för sådana arbeten än vad arbetarskyddslagen gör beträffande gruvarbete. Realiter ställde lagen gruvarbetare under jord i särklass genom att fastställa en minimi-ålder av 16 år för detta arbete och utan att medge någon dispensmöjlighet. Detta omöjliggjorde en rationellt ordnad lärlingsutbildning för sådana ynglingar, som ville utbilda sig till gruvarbetare. I promemorian anföres vidare.

F. n. slutar de flesta pojkar folkskolan vid 14 års ålder. Såväl de själva som föräldrarna torde väl då vara angelägna, att pojkarna så fort som möjligt får något arbete. I den mån den sedan några år tillbaka intensivt bedrivna propagandan för en ordentlig yrkesutbildning vinner gehör hos de unga torde det vara självklart, att ingen av dem är intresserad av en gruvlärlingsskola, som står öppen för dem först om 2—2½ år. Visserligen har man försökt att bereda pojkarna ovanjordsarbete i verk, verkstäder, förråd o. s. v. under mellantiden. Men det är ju uppenbart, dels att detta inte är någon rationell ordning, dels att dessa möjligheter äro ganska begränsade. Om det finns tillfälle antingen till ordnad utbildning för ett annat

yrke i eller i närheten av gruvsamhället eller i övrigt till sådana arbeten, där »karriären» kan påbörjas direkt efter skolan, torde de unga vara definitivt »förlorade» för gruvindustrin. En annan sak av utomordentlig vikt i detta sammanhang är och blir organisationen av den föreslagna enhetsskolans klass 9 y i gruvsamhällena. Inträdet i denna klass kommer normalt att ske under det kalenderår, då eleven fyller 15 år. Gruvindustrin har redan klargjort sitt stora intresse för samarbete med skolan härvidlag, men förutsättningen är givetvis, att en utbildning kan ordnas för blivande gruvarbetare. Lika självklart är, att denna utbildning delvis måste förläggas under jord. Även om det kanske härvid icke kommer att röra sig om *avlönat* arbete och alltså lagen möjligen icke gäller, torde gruvföretagen vara angelägna om att få detta klart uttalat.

De ytterligare synpunkter, som enligt promemorian bör framhållas beträffande lärlingsutbildningen, sammanfattas i promemorian sålunda:

1. Lärlingens arbete står under tillsyn av en lärlingsnämnd, som är sammansatt av representanter för såväl arbetarna som arbetsgivaren.
2. Arbetet står hela tiden under kontroll av särskilt avdelad instruktör.
3. Arbetet kan, om så anses önskvärt, under första tiden förläggas till särskild del av gruvan, där inget annat driftarbete förekommer.
4. Arbetet bedrivs som rent timlönsarbete, icke ackord.
5. Arbetstiden för det praktiska arbetet är inskränkt till 32 timmar per vecka eller mindre och förlagd till s. k. dagtid (utan skiftgång).
6. Om så anses erforderligt kan regelbunden läkarkontroll av lärlingarna ordnas.

Remissyttranden

Över ifrågavarande framställning har efter remiss yttranden avgivits av arbetarskyddsstyrelsen — som i ärendet hört bergmästarna — medicinalstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige.

I samtliga remissyttranden ävensom av bergmästarna har den föreslagna uppmjukningen av dispensbestämmelsen i 25 § tillstyrkts eller lämnats utan erinran, av Landsorganisationen dock med vissa förbehåll.

I sitt yttrande framhåller *arbetarskyddsstyrelsen*, att bergmästarna som motiv för sina ställningstaganden huvudsakligen angivit svårigheten att med gällande lagstiftning som grund anordna en rationell utbildning av minderåriga gruvarbetare och därmed sammanhängande problem rörande rekryteringen till gruvarbetaryrket. Vidare hade bl. a. framhållits behovet av en vidlyftigare yrkesutbildning på grund av gruvindustrins ökade mekanisering och betydelsen ur arbetarskyddssynpunkt av en redan vid unga år påbörjad utbildning. Med hänsyn till att åldersgränsen i 25 § arbetarskyddslagen ej endast avsåge arbetstagare under jord i gruva, utan även under jord i stenbrott eller å annan med gruva eller stenbrott jämförlig arbetsplats borde ingen åtskillnad göras mellan de olika kategorierna vid en eventuell lagändring.

Vid bedömningen huruvida dispensåldersgränsen borde sänkas eller ej måste, enligt vad arbetarskyddsstyrelsen för egen del anför, hänsyn tagas till bl. a. de risker för ohälsa och olycksfall, som minderåriga sysselsatta i de av 25 § berörda yrkena skulle kunna utsättas för jämfört med minderåriga av motsvarande ålder i andra yrken, samt till de rekryteringsproblem, som gällande bestämmelser medförde. Härom anför styrelsen.

Risken för ohälsa vid arbete i gruvor och på liknande arbetsplatser har under senare år minskat genom ökad mekanisering, som medfört att arbetet blivit lättare; genom ökad övergång från torrborrning till våtborrning och förbättrad ventilation m. m. även i fråga om olycksfallsrisken synes en förbättring kunna skönjas. Det må även framhållas, att olycksfallsrisken vid vissa arbeten, som ej beröras av 25 § arbetarskyddslagen, synes vara av ungefär samma storleksordning som vid dem, vilka regleras av denna bestämmelse. Vid bedömning av risken för ohälsa och olycksfall för minderårig gruvarbetare måste även beaktas de möjligheter arbetarskyddsstyrelsen har att med stöd av 25 § lagen föreskriva villkor för den minderåriges sysselsättning under jord, t. ex. att han ej får användas till vissa särskilt riskfyllda arbeten eller att han får användas till vissa arbeten först sedan han uppnått viss ålder. Värdet av att en gruvarbetare redan vid unga år genom en väl planlagd utbildning insättes i arbetets risker och lär sig att undvika dem bör även beaktas. Det torde ej heller råda något tvivel om, att genomförandet av den föreslagna lagändringen skulle underlätta rekryteringen av gruvarbetare.

Åtskillnad av arbete, som under jord bedrivs i gruva, samt arbete, som bedrivs under jord i stenbrott eller å annan med gruva eller stenbrott jämförlig arbetsplats, anser styrelsen i likhet med bergmästarna ej vara motiverad vid en eventuell lagändring.

Arbetarskyddsstyrelsen föreslår i enlighet med det anförda att styrelsen skall äga att, när särskilda skäl äro därtill, beträffande yngling, som fyllt eller under kalenderåret fyller femton år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling, medgiva undantag från det i 25 § första stycket stadgade förbudet.

En ledamot av arbetarskyddsstyrelsen (herr Vilhelmsson) har hänvisat till vad Landsorganisationen anför i sitt i ärendet avgivna remissyttrande.

Medicinalstyrelsen anför.

Gruvarbete under jord innebär alltid att det utföres på en ur många synpunkter — ej minst i fråga om belysning och ventilation — ohygienisk arbetsplats med bland annat åtskilliga förgiftningsrisker; i många fall är arbetet mycket tungt och olycksfallsrisken mycket hög. Detta har på sin tid föranlett krav på strängare skyddsbestämmelser för underjordsarbetet i gruvor än för de flesta andra yrken. Tekniska framsteg och därav föranledda förbättringar i arbetsförhållandena har dock numera undanröjt eller minskat åtskilliga av de hälsorisker som föranlett den nyss berörda stränga inställningen. Bättre rekreationsmöjligheter har nu beretts ungdomen, bland annat genom semesterlagstiftningen. Det är ett samhällsintresse att ungdomen utan dröjsmål får påbörja sin yrkesutbildning och komma i produk-

tivt arbete. Och detta är i lika mån nödvändigt och till gagn för den minderårige. Ur de synpunkter medicinalstyrelsen har att företräda finner styrelsen icke något att erinra mot den föreslagna uppmjukningen av dispensbestämmelsen, i all synnerhet som ett oeftergivligt villkor för en dispens av här avsedd innebörd är att den minderårige vid läkarbesiktning skall ha befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling.

Överstyrelsen för yrkesutbildning finner den föreslagna ändringen av 25 § arbetarskyddslagen ändamålsenlig och tillstyrker bifall till förslaget.

Svenska arbetsgivareföreningen yttrar att föreningen i viss mån deltagit i de förberedande överläggningar, som föregått framställningen i ärendet, samt hemställer att framställningen bifalles.

Landsorganisationen framhåller bl. a. följande.

Till framställningen är fogad en p. m., vari bl. a. sägs att 1949 års kungörelse om förbud att använda minderåriga till vissa farliga arbeten medger betydligt större dispensmöjligheter än vad arbetarskyddslagen gör beträffande gruvarbete. Kungörelsen och dess förteckning över farliga arbeten, i vad dessa kan beröra gruvhanteringen, ger knappast tillräckligt stöd för omdömet i fråga. För de ifrågavarande förtecknade arbetena är dispensåldersminimum endast i ett fall 15 år, nämligen där arbetet avser manövrering av tryckknapphiss eller annan hiss, där den minderårige med intyg av hissbesiktningsman styrker sig vara förtrogen med sådant arbete. I övrigt är de berörda förbuden antingen indispensabla eller dispensabla endast beträffande minderårig som fyllt 16 år. Kungörelsens bestämmelse om befogenhet för arbetarskyddsstyrelsen att i visst fall medge dispens från de olika förbuden torde icke vara av intresse i avseende å underjordsarbete i gruva, då förutsättningen för sådan dispens är att arbetet i det särskilda fallet prövas icke vara farligt. Kungörelsens generella undantag för elev vid anstalt för yrkesutbildning torde knappast heller kunna åberopas i förevarande sammanhang, eftersom, trots den generella formuleringen av hithörande bestämmelse i kungörelsen, denna endast torde avse sådana i 2 § arbetarskyddslagen angivna anstalter, som är underkastade officiell tillsyn.

Trots den tveksamhet, som man — framhåller Landsorganisationen vidare — från arbetarskyddssynpunkt måste hysa inför förslaget om en vidgad dispensrätt ansåge sig Landsorganisationen inte böra motsätta sig detsamma med hänsyn till den betydelse en sådan rätt sannolikt ägde för en organiserad yrkesutbildning och därmed ej blott för gruvindustrin utan även för de minderåriga arbetarna själva. Emellertid måste dispensrätten i de berörda fallen uttryckligen i lagen begränsas till fall, där dispens vore påkallad av hänsyn till den minderåriges yrkesutbildning, meddelad under tillsyn av särskilt avdelad instruktör. Vidare borde, utöver föregående läkarundersökning och läkarbesiktning enligt 28 § arbetarskyddslagen, dispens förbindas med villkor om periodisk läkarbesiktning. Vid dispensprövningen borde enligt sakens natur avseende ej fästas enbart vid den minderåriges hälsotillstånd och kroppsutveckling utan även vid det aktuella arbetets farlighetsgrad, vilket förutsatte att dispens alltid begränsades att

avse viss bestämd arbetsplats. Slutligen borde gälla att alla ansökningar om dispens underställdes bl. a. vederbörande arbetarorganisation för yttrande.

Departementschefen

Arbetarskyddslagstiftningen inleddes i vårt land liksom i de flesta andra länder med föreskrifter till skydd för minderåriga mot för tidigt användande i arbete; och alltjämt ägnas denna del av lagstiftningen stor uppmärksamhet. Den nuvarande arbetarskyddslagen — utfärdad den 3 januari 1949 — innehåller ett flertal specialregler, som tager sikte på att hindra uppkomsten av ohälsa till följd av minderårigas användande i arbete. Bestämmelserna härom återfinnes i lagens 4 kap. Av dessa regler är i detta sammanhang av särskilt intresse föreskrifterna angående den minimiålder en minderårig skall ha uppnått för att få användas i arbete.

Härvidlag gäller som allmän huvudregel att minderårig, varmed enligt lagen förstås den som ej fyllt 18 år, överhuvud ej får användas till arbete, såvida han ej fyllt eller under kalenderåret fyller 14 år. För arbete, som kan antagas vara mera påfrestande för minderåriga — hit räknas industriellt och därmed likställt arbete — är åldersgränsen ett år högre, och för arbete under jord i gruva har fastställts en ytterligare höjd minimiålder. I sistnämnda hänseende gäller (25 §) ett allmänt förbud att använda minderårig, dvs. den som ej fyllt 18 år, till arbete. Detta förbud är dock icke absolut. Arbetarskyddsstyrelsen äger nämligen, när särskilda skäl är därtill, medgiva undantag beträffande yngling, som fyllt 16 år och som vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling.

Det kan i detta sammanhang förtjäna nämnas att den i nuvarande arbetarskyddslag fastställda minimiåldern avseende gruvarbete innebär en höjning i förhållande till vad tidigare gällt. I vår första egentliga arbetarskyddslag — lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd — stadgades sålunda ursprungligen att den, som ej fyllt 15 år, icke fick användas till arbete under jord i gruva. Denna regel, som var indispensabel, gällde fram till år 1931, då åldersgränsen höjdes till 16 år. Den dispensrätt i detta hänseende, som infördes samtidigt med att i gällande lag minimiåldern för arbetstagares användande till arbete under jord i gruva höjdes till 18 år, tillkom för att underlätta rekryteringen av gruvarbetare.

I en den 14 juli 1954 gjord framställning har de på området närmast berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna gemensamt hemställt om vidgade möjligheter till dispens från förbudet att använda minderåriga till underjordsarbete i gruva. Förslaget innebär, att den i 25 § upptagna dispensregeln skall få avse yngling, som fyllt eller under kalenderåret fyller 15 år. Framställningen har motiverats med att den nuvarande lagstiftningen i hög grad försvårar en rationellt ordnad lärlingsutbildning avseende gruvarbete, därvid åberopats att flertalet ynglingar lämnar folkskolan vid 14 års

ålder och att dessa knappast kan antagas vara intresserade av en gruvtjänstskola som står öppen för dem först efter några år. Vidare har, med hänvisning till organisationen i gruvsamhällena av enhetsskolans klass 9 y, framhållits att en förutsättning för ett samarbete mellan gruvindustrien och skolan är, att utbildningen redan från början, då vederbörande är i 15-årsåldern, åtminstone delvis kan förläggas under jord.

Mot bakgrunden av den utveckling, som lagstiftningen på detta område visat, och den särskilda vikt, som måste tillmätas förebyggandet av ohälsa till följd av minderårigas användande i arbete, är det naturligt om en viss tveksamhet inställer sig när man skall taga ståndpunkt till ifrågavarande framställning. Emellertid har såväl arbetarskyddsstyrelsen som medicinalstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning tillstyrkt förslaget om vidgad dispensrätt. Ej heller landsorganisationen har velat motsätta sig att det genomföres. Med hänsyn härtill och beskaffenheten av de skäl, som åberopats för ett bifall till framställningen — betydelsen för såväl gruvindustrien som de minderåriga själva av en väl organiserad yrkesutbildning samt de av tekniska framsteg föranledda förbättrade arbetsförhållandena och minskade riskerna för uppkomsten av ohälsa och olycksfall inom gruvindustrien — anser jag mig kunna gå med på en utvidgning av dispensrätten på detta område.

Därvid synes mig det böra direkt i lagen fastslås att såsom villkor för att yngling, som fyllt 15 år eller under kalenderåret uppnår nämnda ålder, må användas till underjordsarbete i gruva skall gälla — förutom att han vid läkarbesiktning befunnits äga god hälsa och kroppsutveckling — att dispensen finnes påkallad av hänsyn till den minderåriges yrkesutbildning. I övrigt torde det få ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att vid meddelande av dispens föreskriva de särskilda villkor, som erfordras för att minderårigs användande till arbete av ifrågavarande slag icke skall medföra fara för olycksfall eller för överansträngning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling. Sådana villkor synes böra vara att arbetet ledes och övervakas av sakkunnig personal och att den minderåriga blir föremål för periodisk läkarbesiktning. I övrigt synes dispensprövningen böra ske med beaktande av de synpunkter på ifrågavarande spörsmål, som framkommit i den vid framställningen fogade, i ärendet redovisade promemorian. Vid dispensprövningen bör samråd ske med vederbörande organisationer.

Föredragande departementschefen hemställer härefter att lagrådets utlåtande över ett i enlighet med det anförda inom socialdepartementet upprättat *förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1)*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte

¹ Denna bilaga, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Alf Björnelid

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 28 januari 1955.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 22 januari 1955 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 7 januari 1955, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet, hovrättsrådet G. Y. Samuelsson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 januari
1955.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, lagrådets den 28 januari 1955 avgivna utlåtande över, det till lagrådet den 7 januari 1955 remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1)* och hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
A. Börje Carlsson